

Србија вековима разапета између Истока и Запада

23.07.2017.

Какви су били односи великих сила према нашој земљи. Тражећи савезнике по Европи, државници у 19. веку стално куцали на врата Петрограда, Беча и Париза.

Генетска страст Срба према странчарењу није никаква новина. Корени партијских расправа и сукоба дужи су од век и по. Додуше, морамо да признамо да је у време Титове Југославије та страст била мало више пригушена, али су зато наши земљаци нашли решење како да утоле жеђ за бављењем политиком, а да зато не буду под ударом Удбе или општинских комитета. Најпре уз кафу и ракију, а потом уз пиво, бавили су се „бистрењем светске политике“. Широм Србије, усмени зналци светских токова држали су „предавања“ о Черчилу, Де Голу, Кенедију, Хрушчову, Бен Бели...

Међународни односи, неутрални положај Србије у савременом свету је ових дана и ових месеци поново на дневном реду. Кома се царству приволети: руском, америчком, немачком, кинеском или балансирају између њих? Аргументи „за“ и „против“ пљуште на све стране. Површно и неутемељено медија, наслови типа „Руси шаљу ракете С-300“ и неаргументованост различитих аналитичара само уносе додатну забуну и распаљују машту локалних свезналаца. Набрајања кога је министар поставила Москва, кога Вашингтон, а кога Бон, саставни су део побројаних нагађања.

Лагано прелиставање хроника минулих времена каже да се Србија пред оваквим дилемама налазила готово од оснивања модерне европске државе.

Питање избора између Истока и Запада почело је од Првог српског устанка.

Већ 1804. године српска делегација на челу са протом Матејом Ненадовићем је била код императора Александра Првог који је обећао дипломатску и финансијску помоћ, иако је Карађорђе тражио пре свега војну подршку, чак и долазак руских трупа у Београдски пашалук. **Руски цар је 28. новембра 1804. наредио да се издвоји 5.000 дуката за устанике у Србији и послао писмо руском посланику у Цариграду са упутством о томе како да утиче на Порту.**

Карађорђе је под њиховим притиском морао да закључи конвенцију у 13 тачака, јуна 1806. године, коју је потписао пуковник маркиз Пауличи. Овом конвенцијом Карађорђу је одузето врховно старешинство, а Србија је постала руска покрајина, са губернатором и командантима који су постављани у име руског цара.

И у време владавине кнеза Милоша Обреновића, Русија се мешала у унутрашње ствари Србије. То се дешавало и пре и после убиства кнеза Михаила Обреновића и све то је доводило до великих затегнутости између Петрограда и Београда.

Такође, постоје многобројна докумената која показују да се Србија у исто време обратила Француској, боље рећи Наполеону, да јој у борби против Турака пружи помоћ и заштиту. После битке код Асперна, 1810. године, **Наполеон је Карађорђа назвао највећим војсковођом оног времена.** Својим маршалима је рекао: „Лако је мени бити велики уз нашу искусну војску и огромна средства. Али, далеко на југу, на Балкану, живи један војсковођа, који је произишао из простог сељачког народа и који је, прикупивши око себе своје чобане, успео да иако без оружја и снабдевен само вишњевим топовима, уздрма темеље свемоћног Османлијског царства и да тако свој поробљени народ ослободи туђег јарма. **То је Црни Ђорђе и њему припада данас слава највећег војсковође...“.**

Тај исти Наполеон оглушио се о молбу Срба да им у борби против Турака пружи помоћ и заштиту.

Он је чак 28. јула 1810. понудио Србију – Аустрији „у својину“. „Србија мора једног дана припасти вама“, рекао је он лукавом аустријском канцелару Метерниху. „Ако хоћете да заузмете Београд, ја се томе противити нећу...“.

Односи Србије и Русије су пуни контрадикторности. Готово читав 19. век, Русија је била на страни Беча и Будимпеште у њиховој политици према Србији.

Романови су претили да ће њихова војска умарширати у Београд, када су из Србије кренули добровољци да помажу покрет војвођанских Срба.

Те 1948. године и Турци су се хвалили како имају пуну руску подршку да Србији не дају никакве концесије. Претили су да ће са њиховим трупама кренути и 30.000 руских војника да окупирају Србију и смире је засвагда.

Руска сила ће преко леђа Србије често фаворизовати Бугарску. Њихова стратегија је била да у Софији најпре начине своју „задунавску Губернију“, а потом неприродно велику бугарску државу. То ће и учинити **Санстефанским уговором, склопљеним 1878. године, са Турском.** По том уговору Србија је остала без **Пирота и Врања, које је ослободила у рату са Турцима, као руски савезник.**

Као компензацију добила је Митровицу и Нови Пазар. Али, Турци нису хтели да напусте овај простор. На захтев из Београда да се поштује слово из Санстефанског уговора, из Петровграда је стигао лаконски одговор: „Па, заузмите га војском...“

Све до овог тренутка кнез Милан Обреновић је био слепо предан Русима. У рускога цара гледао је као у свог природног заштитника, био је претерао у интимности са руским дипломатима и официрима, играо је онако како су они свирали. Његова млада жена, која је била упола Рускиња, упућивала га је такође на Русију. Русофилство у спољној политици се подразумевало. Санстефански уговор је у његовој глави изазвао прави преврат – од русофила постаје аустрофил.

ЗАХВАЛНОСТ НИКОЛАЈУ ДРУГОМ

Ако би Србија имала разлога да буде дубоко захвална некој великој сили, без обзира на многе неспоразуме, то је Русија. Велико је питање шта би се десило да руски цар Николај Други није лично и бескомпромисно стао уз Србију 1914. године. **Својим заузимањем 1914. године, потом и 1915. после албанске голготе, Русија је поправила све оно што до тад чинила из ових или оних разлога.**

На Берлинском конгресу Русија је била готова за све уступке. Због велике Бугарске, Петровград је био спреман да Аустрији препусти не само Босну и Херцеговину, већ цео српски простор. Срећом, до аустро-руске погодбе није дошло: Аустрија ни под којим условом није пристајала на велику Бугарску, и Русија није имала разлога да јој даје више – **и Србија је спасена и постала независна држава.**

Од 1908. године, односно од аустроугарске анексије Босне и Херцеговине, из Петрограда се гледа другим очима на Београд. Ваљда тада Романови и њихови саветници схватају да **пут до Цариграда води баш преко Беча.**

Српска и руска дипломатија биће у раскораку и током Великог рата. Највећи проблем је био српски југословенски програм и њена неспремност да се одрекне одређених територија у корист Бугарске и Румуније. **И, наравно, Пашићево одбијање Лондонског уговора који је обезбеђивао излазак на Јадран и већину територија које су биле насељене Србима.**

Тражећи савезнике по Европи, државници Србије у 19. веку стално су куцали на француска врата. То ће средином овог века учинити и **Илија Гарашанин** како би Србију ослободио утицаја Аустрије и Русије. И **Никола Пашић** је, после Тимочке буне 1883. године, када се нашао у емиграцији, у Бугарској, покушао да макар одшкрине врата Париза...

Када је убијен кнез Михаило, Француска је показала интересовање за збивања у Србији. Заузела је тада став, да питање владара у Србији треба да се реши онако како то Срби хоће.

Њихово противљење Русији да на престо дође један Црногорац, односно кнез Никола Петровић, било је зато што су били против сједињења ове две српске државе...

Двоструку игру Французи ће наставити и после Првог светског рата.

На речима, била је за сједињење Србије и Црне Горе, али како се рат ближио крају, Француска је са Енглеском била све предусретљивија према краљу Николи. Исплаћивала му је месечно 200.000 франака. Због Црне Горе Француска се успротивила прихватању југословенске делегације на мировној конференцији у Паризу, коју је предводио Никола Пашић.

Крајем 1918. из Загреба у Београд свакодневно су стизали извештаји о директном агитовање француских официра у корист Италије. Француска је у јесен 1918. године, Србији иза леђа, распустила војску Есад-паше, који се изјашњавао за сарадњу са Србијом, односно Краљевином СХС, и чак му забранила улазак у Албанију.

И оно што је најважније, Француска је обрачунала и наплатила од Србије све што је учинила за њену војску, током рата од 1914. до 1918. године. За сваки свој франак обрачунавала је високе, често зеленашке камате. И после рата свуда по Србији је био присутан француски капитал, почев од малих кланица па до борског рудника. Француско-српска банка у Београду је била толико моћна да је потискивала и Народну банку Србије и угрожавала њен монопол у емисији новчаница.

ИНТЕРЕС ПРЕ СВЕГА

Готово код свих малих народа уочљива је склоност ка претераној захвалности према великим силама које су им у одређеном часу пружиле помоћ, стале уз њих, или их на било који начин заштитиле. Сведоци смо шта се ради у нашем комшилуку, како су Хрвати певали „Данке Дојчланд“ или како се на Косову подижу споменици америчким званичницима и дају имена улица и путева.

Исти случај био је и са нама. И данас Калемегдан краси споменик на коме пише „Волимо Француску као што је она волела нас“. Па када су и ти Французи почели да нам из небеса шаљу „милосрдне анђеле“, прекрили смо трагове те захвалности. Често смо потпуно губили из вида, да ниједна велика сила у историји није никад ништа учинила – из саосећања или из моралне обавезе да слабијем помогне у невољи, већ само у искључиво у склопу својих интереса.

Осим, наравног руског Цара Николаја Другог, који је да би одбранио Србију од Аустроугарске ушао рат и против Немачке, да би на крају због тога платио својим и животом своје породице.

Извор: Вечерње новости